

veer een meter tussen gevel en rijbaan. Deze zônes zijn daarom zo interessant en veelbetekend omdat ze enerzijds voor iedereen zichtbaar en toegankelijk zijn en anderzijds de betrokkenheid van de bewoners bij het aanzien van hun straat weergeven.

De marges van de straat

Van der Werf signaleert, dat de marges nu nog gewoon vanaf de rijbaan doorlopend bestraat zijn en daardoor verworden tot parkeerplaatsen. Hij bepleit allereerst het aanbrengen van hardstenen stoepen. Deze dienen over de breedte van de individuele woonhuisgevel waterpas gelegd te worden. Men kan er dan, zeker op mooie dagen, gaan zitten, maar ook kan de stoep met potplanten en klimop verder opgefleurd worden. Van der Werf breekt een lans voor het rijkelijk laten begroeien van de gevels, maar wie ooit de verwoestingen heeft gezien die klimopwortels in oud muurwerk kunnen aanrichten zal daar misschien anders over denken. Prof. Goudappel geeft in zijn voorwoord aan dat juist door het opsplitsen van de huizen het niet altijd duidelijk is wie van de bewoners verantwoordelijk is voor het aanzien en onderhoud van de marge. Daar zal dus achter de gevel eerst overeenstemming over moeten ontstaan. Hoe is het gesteld met

vandalisme in Deventer? Hoe gedragen zich de soms aangeschoten en ballorige bezoekers van de café's op de Brink? De spanning tussen privé en openbaar zoals gesymboliseerd in een rijkelijk met urine besproeide potlaurier. Niet teveel cynisme, de voorstellen van Van der Werf zullen zeker een meer persoonlijke uitstraling en levendigheid aan de marges verlenen. Iets wat geparkeerde auto's nooit of te nimmer voor elkaar krijgen.

Aad Trompert heeft ook zo zijn ideeën over de marge. Hij wil stoepen aanleggen, echter juist niet waterpas maar hellend met de Berg in het Bergkwartier mee en in een vloeiende lijn verlopend met de gevelwand. Er mag op de stoep gezeten worden, graag zelfs, maar wel op uniforme banken. Op de hoeken wil Trompert bollen plaatsen om de grens van de marge te benadrukken.

Afwisseling of rust

Zegt Van der Werf over de marge "door de sterke ruimtelijke samenhang van de straat hoeven we voor chaos niet bang te zijn", Trompert stelt daarentegen "wanneer deze stoepen overal in het Bergkwartier worden aangelegd zijn ontsierende paaltjes en bloembakken overbodig." Daar ligt volgens ons het verschil tussen de beide ontwerpers.

Trompert concentreert zich op de ruimtelijke structuur en samenhang en maakt het beeld daaraan dienstbaar. Hij komt over als de man van de grote lijn, de rust ook. Van der Werf daarentegen gaat allereerst uit van het beeld en schept zo een optelsom van indrukken en ervaringen die een ander wezenskenmerk van het Bergkwartier blootleggen, n.l. dat van de subtiële afwisseling en voortdurende verandering.

Volgens ons zijn de beide visies niet zozeer tegengesteld dan wel aanvullend t.o.v. elkaar. De hellende stoepen en bollen van Trompert bieden waarschijnlijk geen erg goede waarborg tegen parkeren in de marge, botterikken genoeg die dat toch blijven doen. De vlakke stoepen van Van der Werf mogen echter niet ten prooi vallen aan een al te grote uitstaldrift door de bewoners, dus graag die uniforme banken van Trompert erbij. Juist de jubilerende NV kan het zich in samenwerking met de gemeente permitteren om de sterke punten van beide visies in een meer definitief plan onder te brengen en zo de openbare ruimte in het Bergkwartier van het hellende vlak der verloedering weg te leiden.

drs. L. van der Meule is lid van de PC Heemschut Zuid-Holland

Monumenten en excrementen (II)

Overlast door duiven

IVO HAANSTRA

In het begin lijkt het niet zo erg, die paar duifjes. Maar voor wie met overlast te maken krijgt is de liefde snel voorbij.

Het vaalgrijze plukverige beest dat rond onze gebouwen en monumenten fladdert is de verwilderde tamme duif. De oude Egyptenaren kenden hem al, en de Romeinen namen hem mee naar onze streken waar hij, als typisch cultuurvolgend dier, zich prima in wist te burgeren. Aan het begin van de negentiende eeuw werden in België postduiven gekweekt voor gebruik in oorlogen. Dat de duif nog lang strategisch belangrijk bleef mag blijken uit het feit dat de Duitse bezetter in de Tweede Wereldoorlog het houden van duiven verbood. Ze werden massaal losgelaten, en hun nakomelingen zitten met tienduizenden (sommigen zeggen honderdduizenden) op de daken te koeren.

De moderne allesetende stadsduif is een afstammeling van de Zuid Europese rotsduif en heeft behoefte aan

een harde stenige ondergrond. Op vensterbanken, richels, nissen en schalmgaten voelt de duif zich thuis. Uitwerpselen worden over de rand gedeponerd, langs de gevel, op het stoepje beneden of op toevallige passanten.

De duif wordt circa 20 jaar oud en nestelt het hele jaar door. Per nest worden 2 jongen grootgebracht, en een paartje duiven produceert per jaar niet alleen 7 of 8 nesten, maar ook 5 kilo uitwerpselen. Da's ruim 2 ons per duif per maand.

Duiven zijn erg honkvast en verlaten zelden hun territorium van plm. 1 vierkante kilometer. Een duif die op of in een bepaald gebouw is opgegroeid zal altijd proberen op of bij diezelfde plek te nestelen.

Jonge duiven in de zon bij de Westerkerk (foto's Ivo Haanstra).

Uitwerpselen van duiven werken op steen als zure regen. Daarnaast zijn duiven gevaarlijk voor de gezondheid. Niet alleen kunnen de uitwerpselen bij inademing tot infecties van de luchtwegen leiden, ook kunnen paratyfus en andere onprettige ziektes verspreid worden. De nesten zijn een broedplaats van ongedierte zoals duizendpoten, oorwurmen en mijten. Opgehoopte uitwerpselen kunnen leiden tot lekkage op stalen lekdorpels, en op brandtrappen en vluchtweegen kunnen gevaarlijke situaties ontstaan, doordat bij een klein beetje motregen de uitwerpselen spiegelglad worden. Lekkage kan ontstaan doordat nesten de afvoer verstoppelen.

Wat doe je eraan?

Bestrijding van overlast door duiven op z'n best is een combinatie van verschillende maatregelen. De eerste maatregel, voorbehouden aan gemeentediens-ten, is de fysieke verwijdering van de duiven. Daartoe worden 'bij beperkte overlast' van gemeentewege vangkooien ingezet. De gevangen duiven worden afgevoerd en met koolzuurgas gedood. Een wel erg rigoureuze maatregel die onze collega's in de Dierenbescherming terecht in het verkeerde keelgat zal schieten.

Vroeger werd bij ernstige overlast in de buurt van het geplaagde gebouw een voederplaats op straat gecreëerd. Met behulp van 4 harpoenen en een net van 5 x 5 meter werden dan in een operatie 100 tot 150 duiven gevangen en afgevoerd. Het nadeel van zo'n

operatie was echter de geringe acceptatie ervan door het publiek. Voor veel mensen zijn duiven alleen maar onschuldige vredessymbolen. Voor een vangactie is een opdrachtgever nodig, dat is iemand die de rekening betaalt. Een gemeentelijk budget voor duivenbestrijding is in Nederland niet echt algemeen. In Amsterdam is het budget hiervoor over de deelraden verspreid, waarmee een einde kwam aan het beleid.

Er is ook tot voor enkele jaren gebruik gemaakt van de 'duivenpil', en opnieuw zijn onderzoeken aan de gang naar verbeterde anti-duif middelen. Het nadeel ervan is, dat als je er eenmaal mee begint je vele jaren lang alle duiven moet voeren voordat enig effect op de populatie merkbaar is.

Bouwtechnische oplossingen

Naast het wegvangen van duiven is er een aantal bouwtechnische maatregelen mogelijk om een gebouw duifwerend te maken. Op dit moment het meest gebruikt zijn onzichtbare netten die voor ramen en openingen worden gespannen. Op de Dam in Amsterdam zijn de meeste gebouwen met dergelijke netten uitgerust.

Op vensterbanken en dakranden kunnen speciale lijntjes gespannen worden: een horizontale metalen draad met een trekveer. Als een duif daarop gaat zitten krijgt hij een onveilig gevoel. Ook met 'wiebelstrips' worden duiven geweerd. De wiebelstrip is een laagje verend, siliconeachtig materiaal waar duiven een hekel aan hebben. Om de

levensduur te verlengen worden de strips afgelakt, maar langer dan een jaar of twee duurt de effectiviteit niet: het materiaal hardt in de tijd langzaam uit. Maar – zo menen deskundigen – na 2 jaar is het probleem zo niet opgelost, dan toch min of meer permanent verplaatst naar de burenen. Duivenpasta's die gebruikt worden op vensterbanken, daklijsten en andere duifgevoelige plekken, zorgen voor een iets kleverige ondergrond, maar ook die pasta's hebben een beperkte levensduur. Vervuiling (door duiven!) is hiervan de oorzaak.

Een duifwerende oplossing voor nissen, vensterbanken en uithangborden zijn rechtopstaande pinnen, die twee aan twee op korte afstand van elkaar geplaatst worden. Nu niet bepaald diervriendelijk. Ook kunnen duifgevoelige richels voorzien worden van een stalen glijbaan waarop de beesten geen houvast vinden. Dat klinkt wat acceptabeler.

Voor duifwerende maatregelen rond een gebouw moet al gauw een budget van enkele tienduizenden guldens uitgetrokken worden. Dat lijkt veel, maar afgezet tegen de kosten van gevelreiniging is dat een schijntje.

Ivo Haanstra is free-lance journalist te Amsterdam

De eerste aflevering in deze serie (over urineren en monumenten) verscheen in het oktobernummer van 1993.